

Adunarea generală

Distrib.: generală
20 aprilie 2021

Originalul: Limba engleză

Consiliul Drepturilor Omului

Cea de-a 47-a sesiune

21 iunie–9 iulie 2021

Punctul 3 de pe ordinea de zi

Promovarea și protejarea tuturor drepturilor omului, civile, politice, economice, sociale și culturale, inclusiv a dreptului la dezvoltare

Vizita efectuată în România

Raportul Grupului de lucru privind discriminarea împotriva femeilor și fetelor

Rezumat

Grupul de lucru privind discriminarea împotriva femeilor și fetelor a efectuat o vizită în România în perioada 24 februarie–6 martie 2020. În prezentul raport, Grupul de lucru evaluează situația din această țară în domeniul drepturilor fundamentale ale femeilor, luând act de realizările și provocările existente. Acesta examinează cadrul juridic, instituțional și politic al țării pentru promovarea egalității de gen, precum și participarea și implicarea femeilor în viața familială, economică, socială, politică și publică, acordând o atenție deosebită femeilor care se confruntă cu forme de discriminare intersectorială. Grupul de lucru formulează, de asemenea, recomandări pentru continuarea progreselor în ceea ce privește eliminarea discriminării și promovarea egalității.

* Rezumatul raportului este distribuit în toate limbile oficiale. Raportul propriu-zis, care este anexat la rezumat, este distribuit numai în limba originală.

Anexă

Raportul întocmit de Grupul de lucru privind discriminarea împotriva femeilor și fetelor cu ocazia vizitei sale în România

Cuprins

	<i>Pagina</i>
I. Introducere	3
A. Vizita	3
B. Contextul	3
II. Cadrul juridic, politic și instituțional.....	4
A. Ratificarea instrumentelor internaționale și cooperarea cu mecanismele pentru drepturile omului	
4	
B. Cadrul constituțional, juridic și politic.....	4
C. Cadrul instituțional	5
III. Viața publică și politică.....	6
A. Participarea politică și reprezentarea în instituțiile publice	6
B. Femei și fete care apără drepturile omului.....	7
IV. Viața economică și socială	8
A. Un standard de viață adecvat	8
B. Participarea femeilor pe piața forței de muncă și conducerea economiei	9
C. Învățământul	10
V. Sănătatea	11
A. Accesul la servicii medicale	11
B. Sănătatea sexuală și reproductivă	12
VI. Familia și cultura	13
VII. Violența bazată pe gen săvârșită împotriva femeilor și fetelor.....	14
A. Violența domestică	14
B. Violența sexuală.....	15
C. Căsătoria timpurie.....	15
D. Traficul de femei și fete	16
E. Accesul la justiție al victimelor/supraviețuitoarelor	16
VIII. Concluzii și recomandări.....	17
A. Concluzii.....	17
B. Recomandări.....	18

Introducere

A. Vizita

1. Experții din cadrul Grupului de lucru privind discriminarea împotriva femeilor și fetelor, Meskerem Geset Techane și Ivana Radačić, au vizitat România în perioada 24 februarie–6 martie 2020, la invitația guvernului. În conformitate cu mandatul său, scopul Grupului de lucru a fost acela de a obține o înțelegere directă a chestiunilor legate de eliminarea discriminării împotriva femeilor și fetelor, inclusiv a eforturilor depuse în acest sens, a practicilor promițătoare și a provocărilor rămase. Grupul de lucru își exprimă aprecierea față de guvern pentru cooperarea acestuia înaintea și în timpul vizitei.

2. Experții s-au întâlnit cu reprezentanți ai autorităților centrale și locale, ai organizațiilor pentru drepturile femeilor și fetelor și ai femeilor și fetelor din București, Mizil, Valea Seacă, Slobozia Bradului, Cluj-Napoca și Sibiu. La București, experții s-au întâlnit cu reprezentanți ai Ministerului Afacerilor Externe, ai Ministerului Sănătății, ai Ministerului Muncii și Protecției Sociale, ai Ministerului Educației și Cercetării, ai Ministerului Justiției, ai Ministerului Afacerilor Interne, ai Agenției Naționale pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați, ai Agenției Naționale împotriva Traficului de Persoane, ai Autorității Naționale pentru Drepturile Persoanelor cu Dezabilități, Copii și Adopții, ai Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă, ai Agenției Naționale pentru Plăți și Inspecție Socială, ai Administrației Naționale a Penitenciarelor și ai Agenției Naționale pentru Romi, cu magistrați de la Curtea Constituțională și Înalta Curte de Casație și Justiție, cu membri ai Comisiei pentru drepturile omului, egalitate de șanse, culte și minorități din cadrul Senatului, și cu membri ai Comisiei pentru egalitatea de șanse pentru femei și bărbați din cadrul Camerei Deputaților. Experții s-au întâlnit, de asemenea, cu reprezentanți ai Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării, ai Avocatului Poporului, ai Institutului Român pentru Drepturile Omului și ai Organizației Națiunilor Unite, precum și cu reprezentanți ai mediului academic. La Mizil, Valea Seacă, Slobozia Bradului și Sibiu, experții au avut întâlniri cu primarii și membrii consiliului local, precum și cu organizații de femei și cu femei și fete din comunitățile respective. Experții au vizitat, de asemenea, Clinica de Obstetrică-Ginecologie din Cluj-Napoca, Penitenciarul de femei din Târgșorul Nou, o școală din Valea Seacă, un adăpost din Sibiu pentru victimele/supraviețuitoarele violenței domestice și un adăpost din București pentru victimele/supraviețuitoarele traficului de persoane. Grupul de lucru își exprimă aprecierea sinceră față de toți interlocutorii săi, pentru implicarea și contribuțiile valoroase ale acestora.

B. Contextul

3. În ultimii ani, România a înregistrat o creștere economică semnificativă și o reducere a sărăciei.¹ Cu toate acestea, persistă discrepanțele regionale majore, acestea fiind printre cele mai ridicate din Uniunea Europeană.² Grupurile de persoane aflate în situații vulnerabile, în special romii (care reprezintă aproximativ 8% din populația țării),³ continuă să fie expuse sărăciei și excluziunii sociale. Situația s-a agravat ca urmare a impactului pandemiei de coronavirus (COVID-19). Mulți români au emigrat, un număr semnificativ de copii având un

¹ În iulie 2020, România a fost inclusă în categoria țărilor cu venituri mari, dar situația s-a schimbat din cauza impactului pandemiei de coronavirus (COVID-19). A se vedea Raportul Grupului Băncii Mondiale privind sărăcia și echitatea, referitor la România, disponibil la adresa https://databank.worldbank.org/data/download/poverty/33EF03BB-9722-4AE2-ABC7-AA2972D68AFE/Global_POVEQ_ROU.pdf.

² În 2017, rata sărăciei din zonele rurale a fost de peste patru ori mai mare decât în orașele mari și de peste două ori mai mare decât în orașele mici și suburbii.

³ A se vedea https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/roma-and-eu/roma-integration-eu-country/roma-integration-romania_en.

părinte sau ambii părinți plecați în străinătate (aproximativ 159 000 de copii în 2019).⁴ Copiii lăsați în urmă sunt vulnerabili la toate tipurile de abuzuri, inclusiv la traficul de ființe umane.

4. Deși România a luat măsuri legislative și de altă natură pentru a asigura respectarea drepturilor femeilor, instabilitatea politică din ultimii ani și schimbarea repetată a guvernului au împiedicat continuitatea și punerea în aplicare a legilor, politicilor publice și reformelor instituționale. În plus, România a fost grav afectată de criza economică globală din 2008, fiind instituite măsuri dure de austeritate și reforme de restructurare economică. Scorul României în ceea ce privește Indicele egalității de gen este cu 13,5 puncte mai mic decât media Uniunii Europene.⁵

II. Cadrul juridic, politic și instituțional

A. Ratificarea instrumentelor internaționale și cooperarea cu mecanismele pentru drepturile omului

5. România a înregistrat rezultate pozitive în ceea ce privește ratificarea instrumentelor internaționale în materie de drepturile omului, ratificând șapte din cele nouă tratate fundamentale ale Organizației Națiunilor Unite în domeniul drepturilor omului. Aceasta a ratificat, de asemenea, Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul). Aceasta nu a ratificat Convenția internațională privind protecția drepturilor tuturor muncitorilor migranți și ale membrilor familiilor acestora, Convenția internațională privind protecția tuturor persoanelor împotriva dispariției forțate și Convenția Organizației Internaționale a Muncii (OIM) privind lucrătorii casnici (nr. 189), din 2011.

B. Cadrul constituțional, juridic și politic

6. Constituția României (adoptată în 1991 și modificată în 2003) prevede egalitatea tuturor cetățenilor în fața legii, fără discriminări pe criterii de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau origine socială (articolele 4 și 16). De asemenea, aceasta garantează egalitatea de șanse între femei și bărbați pentru ocuparea funcțiilor publice, civile sau militare [articolul 16 alineatul (3)], precum și dreptul femeilor la salarii egale cu bărbații și dreptul la protecție socială (articolul 41), inclusiv dreptul la concediu de maternitate plătit [articolul 47 alineatul (2)].

7. În 2000, guvernul a adoptat o lege cu caracter general privind combaterea discriminării, care interzice, de asemenea, discriminarea bazată pe gen. În 2002, această lege – Ordonanța 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare – a fost aprobată și modificată prin Legea nr. 48/2002 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare. Legea nr. 48/2002 acoperă o gamă largă de motive de discriminare, inclusiv criteriul sex, și are o sferă largă de aplicare.

8. Tot în 2002 a fost adoptată Legea nr. 202/2002 privind egalitatea de șanse și de tratament între femei și bărbați și, de atunci, a fost modificată de patru ori. Aceasta interzice discriminarea pe bază de sex în domeniile muncii, educației, sănătății, culturii, informării și participării la decizie și conține dispoziții importante privind măsurile de stimulare adoptate pentru a încuraja egalitatea de gen. Legea nr. 202/2002 oferă temeiul juridic pentru mecanismul de asigurare a egalității de gen - Agenția Națională pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați.

9. În 2018, România a adoptat Strategia națională privind promovarea egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați și prevenirea și combaterea violenței domestice pentru perioada 2018-2021 și planul operațional pentru implementarea acesteia. Domeniile

⁴ A se vedea <https://balkaninsight.com/2019/07/24/home-alone-romanian-children-left-by-migrant-parents/>.

⁵ Indicele egalității de gen 2020: România: <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2020-romania>.

prioritare ale strategiei sunt asigurarea accesului universal al femeilor și fetelor la sănătatea sexuală și reproductivă, concilierea vieții profesionale cu viața de familie și cea privată, participarea femeilor la procesul de decizie și combaterea violenței domestice. Domeniile sale de intervenție sunt educația, sănătatea, piața muncii, participarea femeilor și bărbaților la procesul de decizie și abordarea integratoare de gen.⁶

10. Alte strategii naționale au fost adoptate în domenii specifice, inclusiv Strategia națională privind reducerea părăsirii timpurii a școlii în România și privind educația (în 2019), Strategia națională împotriva traficului de persoane pentru perioada 2018-2022, Strategia națională pentru Ocuparea Forței de Muncă 2014-2020, Strategia Națională de Sănătate 2014-2020 - Sănătate pentru prosperitate, care conține un capitol special privind sănătatea femeilor, și Strategia Guvernului României de incluziune a cetățenilor români aparținând minorității rome pentru perioada 2012-2020.

11. Deși Grupul de lucru salută adoptarea tuturor acestor legi și politici, acesta apreciază că este necesar să fie instituite măsuri suplimentare specifice, care să țină seama de nevoile specifice ale diferitelor grupuri de femei vizate. Înțelegerea egalității ca fiind limitată la egalitatea de tratament și lipsa abordării explicite a situației dezavantajate a femeilor în societate, constatate de experți în timpul vizitei, subminează potențialul de elaborare a unor măsuri specifice pentru asigurarea egalității de gen, inclusiv a unor măsuri temporare speciale.

C. Cadrul instituțional

12. Agenția Națională pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați este o instituție aflată în subordinea Ministerului Muncii și Protecției Sociale, care este mandatată să coordoneze punerea în aplicare a politicilor și strategiilor guvernamentale în domeniul egalității de șanse între femei și bărbați și al prevenirii și combaterii violenței în familie. Aceasta poate să propună modificări legislative, elaborează planuri naționale de acțiune și este însărcinată cu asigurarea punerii lor în aplicare și a armonizării lor cu legislația internațională în materia drepturilor omului. Aceasta colectează, de asemenea, date statistice și efectuează studii și analize, iar Grupul de lucru a fost încântat să afle despre acordul său cu Institutul Național de Statistică privind colectarea de date segregate pe sexe. Grupul de lucru felicită guvernul pentru reînființarea Agenției în 2015, după dizolvarea acesteia în 2010, din cauza reducerilor bugetare, dar susține că aceasta ar putea fi consolidată și mai mult, întrucât nu dispune de atribuții de monitorizare și competențe de sancționare, iar la nivel local nu există structuri teritoriale subordonate acesteia. În plus, nu există nicio alocare bugetară specifică pentru punerea în aplicare a Strategiei naționale privind promovarea egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați și prevenirea și combaterea violenței domestice și a planului operațional aferent acesteia.

13. Comisia națională în domeniul egalității de șanse între femei și bărbați (CONES) este un organism interministerial care își desfășoară activitatea în coordonarea Agenției Naționale pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați, care sprijină activitățile acesteia. CONES include reprezentanți ai ministerelor relevante, ai organelor administrației publice centrale, ai organizațiilor sindicale, ai asociațiilor patronale și ai organizațiilor neguvernamentale (ONG-uri) care își desfășoară activitatea în domeniul egalității de gen. Grupul de lucru este mulțumit de faptul că aceasta și-a reluat întâlnirile bianuale, care au fost blocate timp de doi ani.

14. Comisiile județene în domeniul egalității de șanse între femei și bărbați (COJES) (instituite prin Legea nr. 202/2002) sunt organe consultative și informative, care raportează Comisiei naționale în domeniul egalității de șanse între femei și bărbați și sunt alcătuite din reprezentanți ai administrației publice locale, ai structurilor deconcentrate ale administrației publice centrale, ai confederațiilor sindicale și patronale și ai ONG-urilor reprezentative la nivel local. Acestea nu sunt încă operaționale în toate județele. Grupul de lucru este mulțumit de faptul că a constatat existența unui exemplu pozitiv de comisie funcțională în județul Sibiu.

15. În 2018, Legea nr. 178/2018 pentru modificarea Legii nr. 202/2002 a introdus posibilitatea ca instituțiile publice și private cu peste 50 de angajați să angajeze un

⁶ A se vedea <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/countries/romania>.

„expert/tehnician în egalitatea de șanse” sau să desemneze un angajat căruia să îi repartizeze atribuții domeniul egalității de șanse între femei și bărbați, care are sarcina de a formula recomandări pentru punerea în aplicare a principiului egalității de tratament între femei și bărbați. Cu toate acestea, doar câteva instituții au desemnat un angajat cu astfel de atribuții sau un expert în domeniu.

16. În plus, există și alte mecanisme ale statului relevante pentru protecția drepturilor grupurilor dezavantajate de femei și fete, inclusiv Agenția Națională pentru Romi, care face eforturi pentru incluziunea socială a minorității rome. Experții au fost mulțumiți să afle despre activitățile Agenției privind drepturile femeilor, precum promovarea antreprenoriatului și educației pentru femeile rome, realizarea de sondaje privind utilizarea contraceptivelor și colaborarea cu organizațiile de femei rome ale societății civile.

17. Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării este un mecanism central de combatere a discriminării și un organism care promovează egalitatea, cu competențe similare unei instanțe. Pe lângă competența sa de a iniția proiecte de lege în vederea armonizării dispozițiilor legale cu principiile egalității de gen, acesta adoptă hotărâri de soluționare a sesizărilor și formulează recomandări obligatorii din punct de vedere juridic și, în anumite cazuri, trimite instanțelor opinii juridice. Instituția este cunoscută pentru adoptarea unei poziții ferme împotriva discriminării, inclusiv în dosarele în care sunt implicați politicieni de rang înalt. Numirea membrilor colegiului său director de către Parlament, ca garanție a independenței instituționale, s-a dovedit a fi un obstacol în practică, iar instituția a fost afectată de reducerile bugetare.⁷ În plus, aceasta nu are în subordine organisme teritoriale.

18. Avocatul Poporului, numit de Parlament ca instituție națională pentru apărarea drepturilor omului, are un rol important în promovarea drepturilor femeilor, de exemplu prin prezentarea de rapoarte Parlamentului, propunerea de modificări legislative și examinarea petițiilor. Având în vedere că mult mai puține femei decât bărbați au depus plângeri, accesul femeilor la acest mecanism ar putea fi îmbunătățit.⁸ De asemenea, ar fi necesar ca acesta să beneficieze de mai multe resurse.

19. Mandatul Institutului Român pentru Drepturile Omului este, în esență, de promovare a drepturilor omului. Experții au fost mulțumiți să afle că, la momentul vizitei lor, aveau loc discuții cu privire la încheierea unui parteneriat cu Agenția Națională pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați, în vederea promovării și protejării drepturilor femeilor. Aceștia observă că recomandarea făcută în 2017 de Comitetul pentru eliminarea discriminării împotriva femeilor, pentru a garanta respectarea deplină de către institut a principiilor referitoare la statutul instituțiilor naționale de promovare și protejare a drepturilor omului (Principiile de la Paris), în special în ceea ce privește mandatul acestuia de protejare a drepturilor femeilor și de promovare a egalității de gen, nu a fost încă pusă în aplicare.⁹ Proiectul de lege relevant rămâne în așteptare.

20. Există două comisii parlamentare relevante: Comisia pentru egalitatea de șanse pentru femei și bărbați, din cadrul Camerei Deputaților, și Comisia pentru drepturile omului, egalitate de șanse, culte și minorități (din cadrul Senatului), care iau anumite inițiative legislative și de altă natură cu privire la drepturile femeilor și egalitatea de gen. Angajamentul susținut și ferm al acestora față de instituțiile relevante și organizațiile femeilor și fetelor va contribui și mai mult la promovarea drepturilor femeilor și fetelor.

21. Grupul de lucru salută înființarea tuturor acestor instituții, care au un rol esențial în protejarea și promovarea drepturilor femeilor și fetelor. Acesta încurajează intensificarea cooperării între diferite state, autoritățile independente și ONG-uri, precum și asigurarea unei finanțări suficiente a instituțiilor și programelor, printr-un proces de elaborare a bugetelor care ține seama de aspectele legate de gen.

⁷ Rețeaua Europeană de Experți Juridici în domeniul egalității de gen și a nediscriminării, Raportul de țară privind România pentru 2020, disponibil la adresa www.equalitylaw.eu/downloads/5229-romania-country-report-non-discrimination-2020-1-56-mb.

⁸ Potrivit informațiilor furnizate la 28 februarie 2020 de către Cabinetul Avocatului Poporului, în 2019, au fost depuse 2 307 de plângeri de către femei și 5 141 de către bărbați. S-a fost constatat că același raport s-a înregistrat și în anii anteriori.

⁹ A se vedea CEDAW/C/ROU/CO/7-8.

III. Viața publică și politică

A. Participarea politică și reprezentarea în instituțiile publice

22. Deși reprezentarea femeilor în Parlament a crescut de la alegerile din 2012, când doar 11,4% din parlamentarii aleși au fost femei, aceasta continuă să fie una dintre cele mai scăzute din Europa. Procentul femeilor din Camera Deputaților este de 18,5% și cel al femeilor din Senat este de 18,4%, în timp ce media europeană este de 30,4% pentru ambele camere considerate împreună.¹⁰ Aceste cifre plasează România pe locul 124 din 188 de țări din toată lumea.¹¹ Grupul de lucru este îngrijorat cu privire la faptul că nu au fost luate măsuri adecvate în ceea ce privește instituționalizarea măsurilor de creștere a reprezentării femeilor în Parlament.

23. La momentul vizitei, existau trei femei ministru, dintr-un total de 17: Viceprim-ministrul, Ministrul Educației și Cercetării și Ministrul Muncii și Protecției Sociale. În prezent, acesta din urmă este singurul minister condus de o femeie.¹²

24. Reprezentarea femeilor la nivel municipal și județean este, de asemenea, scăzută. Media națională a femeilor alese ca primar este de numai 4,55% (145 din 3 187).¹³ Femeile sunt de asemenea subreprezentate în consiliile județene și municipale,¹⁴ cu unele excepții, precum Consiliul Județean Sibiu, care este un exemplu pozitiv nu doar în ceea ce privește reprezentarea femeilor, ci și în privința participării femeilor și a diferitelor grupuri vulnerabile la elaborarea politicilor locale.

25. În general, femeile din România sunt bine reprezentate în diferitele instituții publice, însă reprezentarea acestora în funcții înalte este, în mare parte, scăzută.¹⁵ De exemplu, deși femeile dețin 52% din pozițiile de conducere din cadrul Administrației Centrale a Ministerului Afacerilor Externe, doar 27% din misiunile diplomatice și oficiile consulare ale României din străinătate sunt conduse de femei.¹⁶ În ceea ce privește instituția poliției, 32% din ofițerii de poliție sunt femei și, în prezent, instituția este condusă de o femeie.¹⁷

26. Grupul de Lucru consideră încurajator faptul că 73% din judecători sunt femei (3 491 din 4 753).¹⁸ În cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție, al cărei președinte este femeie, rata este la fel de mare, peste 73% dintre magistrați fiind femei. Cu toate acestea, doar trei din cei nouă judecători ai Curții Constituționale sunt femei. De asemenea, majoritatea procurorilor sunt femei (1 338 din 2 572, adică 52%).¹⁹

27. Sunt necesare măsuri suplimentare pentru a asigura participarea egală a femeilor în toate sferile vieții publice și politice, în special pentru a crește participarea femeilor care se confruntă cu provocări semnificative în ocuparea funcțiilor prin alegere sau numire, precum femeile rom, femeile cu dizabilități, femeile LGBTIQ + și femeile care trăiesc în zonele rurale. Grupul de lucru a constatat că, de-a lungul anilor, cea mai semnificativă creștere a numărului

¹⁰ Uniunea interparlamentară, clasamentul lunar al femeilor din parlamentele naționale, ianuarie 2021, disponibil la adresa <https://data.ipu.org/women-ranking?month=1&year=2021>.

¹¹ Uniunea interparlamentară, mediile globale și regionale ale femeilor din parlamentele naționale, ianuarie 2021, disponibile la adresa <https://data.ipu.org/women-averages>.

¹² A se vedea <https://gov.ro/en/government/the-cabinet-of-ministers> (accesat la 29 ianuarie 2021).

¹³ Informații furnizate de Agenția Națională pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați la 17 august 2020.

¹⁴ Aksel Sundstrom, „Women’s local political representation within 30 European countries” (Reprezentarea politică la nivel local a femeilor în 30 de țări europene), disponibil la adresa core.ac.uk/download/pdf/43558835.pdf.

¹⁵ Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, *Gender Equality and Women’s Empowerment in Public Administration: Romania Case Study (Egalitatea de gen și implicarea femeilor în administrația publică: Studiu de caz privind România)* (2012), disponibil la adresa [www.undp.org/content/dam/undp/library/Democratic Governance/Women-s Empowerment/RomaniaFinal - HiRes.pdf](http://www.undp.org/content/dam/undp/library/Democratic%20Governance/Women-s%20Empowerment/RomaniaFinal%20-%20HiRes.pdf).

¹⁶ Informații furnizate de Ministerul Afacerilor Externe la 5 mai 2020.

¹⁷ Informații furnizate de Ministerul Afacerilor Interne la 5 mai 2020.

¹⁸ Informații furnizate de Ministerul Justiției la 28 februarie 2020.

¹⁹ Ibid.

de femei din parlamentele naționale a fost înregistrată în țările în care au fost puse în aplicare în mod eficient măsuri speciale, cum ar fi introducerea cotelor de gen.²⁰

B. Femei și fete care apără drepturile omului

28. Organizațiile și grupurile de femei și fete din România joacă un rol esențial în lupta împotriva discriminării bazate pe gen, asumându-și adesea un rol principal în garantarea drepturilor femeilor și fetelor sau în completarea inițiativelor guvernului. Activitățile acestora includ creșterea gradului de conștientizare, educația și formarea în domeniul egalității de gen și violenței bazate pe gen, furnizarea de adăpost și sprijin, servicii de reabilitare și reintegrare a victimelor/supraviețuitoarelor violenței bazate pe gen, precum și pentru femeile migrante și refugiate, și furnizarea de servicii pentru femeile și fetele sărace.

29. Utilizarea de către guvern și organismele locale a experienței și cunoștințelor acestora legate de contextele locale este extrem de benefică. Grupul de lucru salută faptul că, în anumite orașe, precum Mizil, autoritățile locale au cooperat cu organizațiile locale de femei și fete din comunitățile de romi, ceea ce a avut un impact pozitiv asupra condițiilor de trai ale comunităților. Astfel de colaborări ar trebui să fie încurajate în întreaga țară, ca exemple bune practice.

30. Organizarea și participarea fetelor este în creștere în țară. Având în vedere rolul esențial pe care organizațiile și rețelele femeilor și fetelor îl joacă în ceea ce privește protejarea drepturilor omului, acestea ar trebui să beneficieze de resurse publice adecvate și să fie incluse în procesul de elaborare a politicilor. Trebuie să se asigure un mediu propice pentru participarea acestora și orice hărțuire din partea activiștilor trebuie prevenită și sancționată.

IV. Viața economică și socială

A. Un standard de viață adecvat

31. Accesul la un standard de viață adecvat este o provocare în zonele rurale din România afectate de sărăcie, în care bunurile și serviciile sociale au, în general, o calitate scăzută. Acest lucru are un impact grav asupra femeilor și fetelor aflate în situații vulnerabile – în special asupra femeilor rom, care au, în general, un acces limitat la oportunități și resurse –, afectându-le sănătatea și siguranța. În unele zone rurale, locuite în mare parte de romi, lipsa apei curente, a instalațiilor sanitare curate, a canalizării și a electricității persistă de mulți ani. Sărăcia acută din anumite zone rurale, nivelul slab al venitului administrațiilor locale și necesitatea unui sprijin financiar mai mare (din partea administrației centrale) pentru serviciile de protecție a copilului și serviciile sociale constituie bariere în calea asigurării unui standard de viață adecvat pentru toți românii.

32. Deși, în general, este disponibil un sistem de alocare a locuințelor sociale, ordinea de prioritate stabilită pe baza educației sau a domiciliului defavorizează femeile sărace și vulnerabile, care, de obicei, nu sunt școlarizate și, de cele mai multe ori, nu dețin documentele necesare pentru înscrierea în actul de identitate a mențiunii privind stabilirea reședinței, familiile acestora rămânând prinse în ciclul sărăciei.²¹ În plus, în Legea nr. 114/1996 privind locuințele, nu se face nicio referire la femeile marginalizate sau vulnerabile în ceea ce privește alocarea de locuințe sociale. Mărturiile făcute în timpul vizitei au dezvăluit, de asemenea, poveștile unor femei care s-au confruntat cu evacuări forțate și au fost expuse riscului de a rămâne fără adăpost, aspect care face parte din problema structurală cu care se confruntă anumite femei din cauza unor factori intersectoriali precum genul, etnia, situația economică și originea geografică sau rurală. Grupul de lucru salută dezbaterile privind proiectul de lege

²⁰ A se vedea A/HRC/23/50.

²¹ Banca Mondială, *Housing in Romania (Locuințele în România)*, disponibil la adresa <http://documents1.worldbank.org/curated/en/552171468585744221/pdf/106856-REVISED-WP-RomaniaHousingRASOutputFinalHousingAssessment-PUBLIC.pdf>.

referitor la alocarea de locuințe sociale grupurilor vulnerabile ale populației și speră ca acesta să fie adoptat fără întârzieri nejustificate.

33. Grupul de lucru salută seria de prestații sociale disponibile, care sunt acordate pentru a îmbunătăți condițiile de viață ale persoanelor aflate în situații vulnerabile și care sunt destinate unei game largi de grupuri beneficiare, cum ar fi subvențiile pentru părinții singuri și cele pentru familiile cu venituri mici. Acesta consideră încurajatoare eforturile depuse în prezent în vederea implementării unor servicii comunitare integrate pentru combaterea sărăciei și a excluziunii sociale – de exemplu, formarea a 139 de lucrători sociali din zonele rurale – în vederea integrării comunităților marginalizate pe piața muncii formale, în cadrul unor proiecte finanțate de Uniunea Europeană. Peste jumătate din furnizorii de servicii sociale au sediul în zonele urbane cu peste 100 000 de locuitori, doar 11,4% fiind localizați în zonele rurale.²² Este necesară instituirea unor programe specifice de combatere a excluziunii sociale și a sărăciei.

34. Ar trebui instituite politici și programe mai specifice pentru a facilita accesul la bunurile și serviciile sociale al femeilor cu venituri mici și al femeilor rome din mediul rural, care trăiesc în localități cu bugete limitate. Din mărturiile obținute de experți din cadrul comunităților rurale vizitate, pragul stabilit pentru accesul la serviciile sociale nu este corelat cu nivelul scăzut al venitului populației rurale. În plus, ar fi benefică includerea unei perspective de gen și a unei perspective intersectoriale în programele naționale de protecție socială și privind locuințele, pentru a răspunde nevoilor specifice ale anumitor grupuri de femei extrem de vulnerabile.

B. Participarea femeilor pe piața forței de muncă și conducerea economiei

35. Codul muncii interzice orice discriminare bazată pe sex (articolul 5), printre alte motive, interdicție considerată de numeroși interlocutori din cadrul guvernului ca fiind o protecție suficientă împotriva discriminării. Cu toate acestea, în practică, femeile se confruntă cu numeroase obstacole în calea accesului la locuri de muncă decente și, deseori, sunt supuse discriminării la locul de muncă, printre altele, din cauza distribuirii inegale a responsabilităților familiale și a poverii disproporționate pe care o reprezintă munca de îngrijire neremunerată (efectuată preponderent de femei). Deși orientările din 2019 referitoare la punerea în aplicare a Legii nr. 202/2002 privind egalitatea de șanse și de tratament între femei și bărbați prevăd instituirea unui mecanism de soluționare a plângerilor referitoare la acte de hărțuire sexuală la locul de muncă, experții au aflat că acestea nu au fost puse în aplicare, nici măcar în cazurile în care ONG-urile relevante au pus la dispoziție cunoștințele necesare în acest sens.

36. Rata participării femeilor la piața forței de muncă – 45% – este mai scăzută decât cea a bărbaților. În ianuarie 2019, rata ocupării forței de muncă înregistrată a fost de 56,2% pentru femei și de 74,5% pentru bărbați.²³ Experții nu au putut identifica existența unor măsuri speciale obligatorii sau voluntare, destinate creșterii participării femeilor la piața forței de muncă sau a unor cerințe referitoare la auditul privind egalitatea de gen.

37. Grupul de lucru salută faptul că în România există o disparitate salarială între sexe relativ scăzută – cea mai scăzută din Uniunea Europeană în 2018 (3,0%) și de aproape trei ori mai mică decât media Uniunii Europene (14,8%).²⁴ Cu toate acestea, ar trebui depuse eforturi susținute pentru eliminarea completă a disparităților existente. Strategia elaborată de Agenția Națională pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați, cu scopul de a promova reprezentarea femeilor în funcții de decizie și politicile de reducere a inegalităților în materie

²² Informații primite de la Ministerul Muncii și Protecției Sociale la 3 martie 2020.

²³ Informații oferite de Rețeaua europeană de servicii de ocupare a forței de muncă (EURES) privind piața forței de muncă, disponibile la adresa <https://ec.europa.eu/eures/main.jsp?catId=9545&countryId=RO&acro=Imi&lang=en®ionId=RO0&nuts2Code=%20&nuts3Code=®ionName=National%20Level>.

²⁴ Eurostat, „Gender pay gap statistics” (Statistici privind diferențele de remunerare între femei și bărbați), disponibil la adresa https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explicit/index.php/Gender_pay_gap_statistics.

de ocupare a forței de muncă și a disparității salariale dintre femei și bărbați, reprezintă o măsură pozitivă.

38. Grupul de lucru recunoaște că rata șomajului înregistrată în decembrie 2020 în cazul femeilor (4,6%) a fost mai scăzută decât rata șomajului la bărbați (5,1%) și semnificativ mai scăzută decât media Uniunii Europene (7,9%).²⁵ Cu toate acestea, rata ridicată a șomajului în rândul anumitor grupuri de femei, în special în rândul femeilor rome și al femeilor care trăiesc în zonele rurale, rămâne un motiv de îngrijorare, întrucât este strâns legată de contextul mai larg al excluziunii sistemice cu care se confruntă acestea.

39. Grupul de lucru salută introducerea unor măsuri juridice și politice, menite să sporească accesul la locuri de muncă al persoanelor aflate în situații precare, printr-o serie de măsuri de intervenție precum informarea și consilierea profesională, formarea profesională, servicii de mediere a muncii, educația și certificarea competențelor profesionale. Este de dorit să se introducă măsuri specifice pentru femeile din grupurile vulnerabile, cum ar fi femeile rome, femeile din zonele rurale și femeile migrante.

40. În cursul vizitei, experții au constatat că femeile aparținând minorităților, precum femeile rome, lucrau în sectorul informal și nu beneficiau de garanțiile prevăzute de Codul muncii, aflându-se într-o situație precară. Este necesar ca guvernul să acorde o atenție adecvată situației lucrătorilor din economia subterană. Formalizarea acestor activități ar fi necesară pentru a asigura protecția juridică și socială a femeilor care lucrează în acest sector.

41. Experții au constatat, de asemenea, că, în România, femeile care lucrează îndeplinesc în continuare multe sarcini neplătite, precum activitățile casnice și îngrijirea copiilor sau a rudelor, într-o măsură mult mai mare decât bărbații care lucrează. Acest lucru, împreună cu numărul limitat de instituții de îngrijire a copiilor și supraaglomerarea acestora,²⁶ lipsa programelor „școală după școală” pentru copii, complementare programului școlar obligatoriu (de tip after-school), și lipsa unor programe flexibile de lucru au avut consecințe negative asupra participării acestora la o muncă plătită și asupra câștigurilor acestora.

42. Grupul de lucru salută acțiunile întreprinse de guvern pentru dezvoltarea instituțiilor de îngrijire a copiilor, cum ar fi elaborarea unui cadru legislativ și politic relevant, precum și a unor programe de încurajare a participării în învățământul preșcolar a copiilor din familiile defavorizate, de exemplu, acordarea de tichete sociale pentru grădiniță. Sunt necesare măsuri suplimentare, inclusiv activități de creștere a gradului de conștientizare, pentru a asigura o repartizare mai echilibrată a responsabilităților profesionale și familiale între femei și bărbați și pentru a încuraja mai mulți tați să solicite prestațiile sociale la care au dreptul în calitate de părinți. În plus, ar fi extrem de benefică acordarea de sprijin familiilor în care femeile au rolul de cap al familiei, pe lângă indemnizația pentru creșterea copilului.

C. Educația

43. Grupul de lucru consideră încurajatoare participarea fetelor și tinerelor la toate nivelurile de învățământ, inclusiv la învățământul secundar (57,8%) și la cel universitar (19,7%).²⁷ Raportul dintre femei și bărbați este destul de similar în toate domeniile de studiu,

²⁵ A se vedea <https://countryeconomy.com/unemployment/romania>, și statisticile Eurostat privind șomajul, disponibile la adresa https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Unemployment_statistics#Unemployment_by_gender.

²⁶ Potrivit Raportului de țară privind România referitor la dezvoltarea timpurie a copilului (Early Childhood Development country report on Romania), elaborat de instrumentul SABER (Systems Approach for Better Education Results - Abordare sistemică pentru îmbunătățirea rezultatelor în educație) al Băncii Mondiale, și statisticilor Eurostat din 2019, în țară existau doar 351 de creșe, unde puteau fi înscriși doar 1% din copiii preșcolari. În București existau doar 19 astfel de instituții, cu 3 890 de locuri, deși orașul avea o populație de 50 000 de copii cu vârste sub 3 ani. A se vedea http://wbgfiles.worldbank.org/documents/hdn/ed/saber/supporting_doc/CountryReports/ECD/SABER_ECD_Romania_CountryReport2019.pdf.

²⁷ Eurostat, Education and training overview, Education levels (Prezentare generală a educației și formării. Niveluri de educație), 2019, disponibil la adresa <https://ec.europa.eu/eurostat/cache/infographs/womenmen/bloc-2a.html?lang=en>.

inclusiv în cel al științei și matematicii, în care, conform stereotipurilor, se consideră că fetele sunt mai puțin predispușe să își desfășoare activitatea.²⁸

44. Grupul de lucru felicită România, în special pentru reducerea diferențelor de gen în ceea ce privește înscrierea în învățământul primar (22,5% pentru fete și 19,5% pentru băieți).²⁹ De asemenea, rata abandonului școlar a scăzut (atât pentru băieți cât și pentru fete, de la 19,1% în 2016 la 15,3% în 2019), dar nu s-a atins ținta națională de 11,3%, stabilită pentru 2020, rămânând printre cele mai ridicate rate din Uniunea Europeană (cu o medie de 10,2%).³⁰ Printre factorii care contribuie la părăsirea timpurie a școlii de către fete se numără sarcinile în rândul adolescentelor, căsătoria timpurie, nevoia de a-și îngriji frații în cazurile în care părinții au plecat în străinătate și sărăcia.³¹ Rata abandonului școlar este deosebit de ridicată în zonele rurale și în rândul romilor.

45. Decalajul dintre zonele urbane și cele rurale este, de asemenea, evident în ceea ce privește calitatea educației, acesta având un impact grav asupra nivelului de educație și situației economice ale fetelor și femeilor din mediul rural, care se confruntă cu multiple obstacole. Doar 24% din studenții înscriși în învățământul superior provin din zonele rurale, deși 45% din elevii români trăiesc în mediul rural.³² Rata de alfabetizare a fetelor este, de asemenea, mai scăzută în zonele rurale.

46. Un număr mai mare de fete române decât băieții din aceeași comunitate sunt analfabete, iar rata abandonului școlar este semnificativă în comunitățile române.³³ În 2014, în rândul populației române, prezența școlară înregistrată la nivelul învățământului primar a fost de 67%.³⁴ În plus, includerea romilor în educație rămâne o provocare majoră.

47. Grupul de lucru salută strategiile adoptate pentru abordarea fenomenului de părăsire timpurie a școlii, cum ar fi programul școlar „A doua șansă”, alocarea de subvenții pentru liceele cu rezultate slabe și măsurile de sprijinire a categoriilor vulnerabile de elevi. De asemenea, există inițiative pozitive încurajatoare, prin care sunt abordate provocările specifice cu care se confruntă elevii romi, cum ar fi desemnarea unor mediatori școlari, care sunt responsabili cu promovarea integrării și participării elevilor romi la sistemul de învățământ, pentru a evita abandonul școlar sau orice tip de marginalizare în cadrul sistemului de învățământ, precum și acordarea de burse pentru învățământul terțiar. Trebuie să se acorde o atenție suplimentară pentru a răspunde contextului socio-economic și cultural complex subiacent. Este necesară colectarea de date statistice exacte și adoptarea unor măsuri specifice pentru a îmbunătăți performanța școlilor din zonele rurale și pentru a asigura o distribuție egală a rezultatelor educaționale în toată țara, între fete (și femei) și băieți (și bărbați).

48. Mulți interlocutori, atât funcționari publici, cât și reprezentanți ai societății civile, și-au exprimat opinia potrivit căreia, în sistemul de învățământ din România, nu se acordă suficientă importanță educației sexuale, care este esențială pentru asigurarea sănătății sexuale și reproductive a femeilor și fetelor. Educația sexuală este o materie opțională, care este predată unui număr mic de elevi. Experții au fost informați cu privire la existența unor oportunități limitate de a discuta despre problemele de sănătate sexuală și reproductivă în cadrul școlii, dar că, în schimb, ONG-urile pun în aplicare inițiative impresionante în cadrul

²⁸ Informații furnizate de Ministerul Educației și Cercetării la 5 martie 2020.

²⁹ Eurostat, *Statistics explained, Early leavers from education and training* (Statistici explicate, persoanele care abandonează timpuriu sistemul de învățământ și formare), disponibil la adresa https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Early_leavers_from_education_and_training#Analysis_by_sex.

³⁰ Ibid.

³¹ Ibid.

³² Banca Mondială, „Romania: Systematic Country Diagnostic” (România: Diagnosticul sistematizat al țării), disponibil la adresa <http://documents1.worldbank.org/curated/en/763281530905054127/pdf/128056-SCD-PUBLIC-P160439-RomaniaSCDBackgroundNoteEducation.pdf>.

³³ Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, *Education: The Situation of Roma in 11 EU Member States* (Educație: Situația romilor din 11 state membre ale UE), disponibilă la adresa https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2014-roma-survey-dif-education-1_en.pdf.

³⁴ Ibid.

comunităților, prin care promovează discuțiile pe această temă. O fată a afirmat „Îmi doresc să fi învățat la școală lucrurile despre care vorbim aici, în centrul comunitar [...]”.

49. Deși educația civică face parte din programa școlară, interlocutorii noștri au apreciat că aceasta este insuficientă pentru a asigura o bună informare în ceea ce privește egalitatea de gen și violența împotriva femeilor și fetelor. Este esențial ca educația în domeniul drepturilor omului să fie integrată la toate nivelurile de învățământ și să fie abordate în mod specific problemele legate de egalitatea de gen. De asemenea, este important să se garanteze că mediul școlar, programele de învățământ și manualele nu conțin stereotipuri de gen - problemă semnalată în mod special de interlocutorii noștri, care au declarat că doresc să afle informații despre valorile femeilor. Mediul școlar ar trebui să fie adaptat nevoilor copiilor, să sprijine fetele și să garanteze lipsa unor fenomene precum hărțuirea sexuală și bullying-ul.

50. Experții salută cooperarea dintre unele școli și ONG-urile pentru drepturile femeilor în ceea ce privește abordarea subiectelor egalității de gen și relațiilor respectuoase dintre băieți și fete. În plus, există două programe postuniversitare în care sunt studiate aspecte legate de gen și care sunt un bun exemplu pentru regiunea Europei de Est, întrucât acestea sunt deosebit de importante pentru aprofundarea cunoștințelor privind problemele de gen.

V. Sănătatea

A. Accesul la servicii medicale

51. România oferă un pachet de asistență medicală primară destul de cuprinzător, care include servicii de îngrijire prenatală și de obstetrică și ginecologie; anumite grupuri de persoane aflate în situații vulnerabile beneficiază de aceste servicii indiferent dacă sunt angajate sau nu. În practică, există câteva obstacole care afectează accesul femeilor și fetelor la serviciile medicale. Interlocutorii noștri ne-au informat că, deseori, au fost necesare plăți informale pentru a avea acces la servicii medicale care ar trebui să fie oferite gratuit, conform legii. În zonele rurale, serviciile medicale, inclusiv serviciile de sănătate maternă, nu sunt suficient de disponibile sau accesibile, din cauza distanței mari până la unitățile în care sunt furnizate astfel de servicii și a costurilor acestora.

52. România înregistrează unul dintre cele mai mari decalaje etnice din Uniunea Europeană, între romi și persoanele de altă etnie, în ceea ce privește accesul la asigurările de sănătate, existând o diferență de aproximativ 30%.³⁵ Accesul la servicii este descurajat, printre alți factori, de segregarea teritorială a comunităților rome, ceea ce implică, de asemenea, existența unor distanțe fizice mai mari între locuințele acestora și unitățile în care sunt furnizate serviciile, lipsa resurselor financiare, și lipsa educației și informațiilor. Existența unor practici care reflectă o discriminare instituționalizată reprezintă, de asemenea, un factor. Experții au ascultat declarații privind refuzul accesului la servicii sau furnizarea serviciilor în medii segregate, inclusiv în timpul nașterii. Grupul de lucru ia act de rolul important al mediatorilor sanitari pentru comunitățile marginalizate de romi și încurajează creșterea numărului acestora.

53. Femeile și fetele cu dizabilități se confruntă, de asemenea, cu obstacole în calea accesului la servicii medicale de calitate, în special cele care trăiesc în instituții.³⁶ În plus, experții au atras atenția asupra faptului că femeile și fetele instituționalizate, care au dizabilități intelectuale și psihosociale, sunt uneori obligate să ia contraceptive pentru a preveni sarcinile nedorite, chiar dacă acestea nu sunt active din punct de vedere sexual.

54. Experții au fost alertați, de asemenea, cu privire la lipsa unor servicii specializate pentru femeile și fetele care suferă de HIV/SIDA, precum și la unele cazuri de refuz al accesului la servicii, cu privire la disponibilitatea limitată a serviciilor de psihologie și

³⁵ *Roma Health Report (Raport privind sănătatea romilor)* (2014), disponibil la adresa https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/social_determinants/docs/2014_roma_health_report_en.pdf.

³⁶ Potrivit unui document prezentat Grupului de lucru de Centrul de Resurse Juridice, 8 446 de femei adulte cu dizabilități trăiesc în instituții de tip rezidențial din România.

psihiatric pentru femeile victime/supraviețuitoare ale actelor de violență sexuală și lipsa unor servicii specializate, precum terapia hormonală, destinată persoanelor transgen. În plus, nu există programe specifice pentru consumatorii de droguri, inclusiv pentru femeile implicate în prostituție/munca sexuală.

55. Sunt necesare măsuri specifice – inclusiv formarea suplimentară a personalului medical cu privire la nevoile în materie de sănătate ale femeilor din grupurile vulnerabile și abordarea prejudecăților și a indiferenței față de nevoile acestora.

B. Sănătatea sexuală și reproductivă

56. România nu are o strategie națională cuprinzătoare privind sănătatea sexuală și reproductivă, în ciuda faptului că are una din cele mai ridicate rate ale sarcinilor în rândul adolescentelor din Europa.³⁷ Sarcinile în rândul adolescentelor sunt des întâlnite în special în zonele rurale, din cauza unei combinații de diferiți factori, printre care se numără lipsa educației sexuale și dificultățile cu care se confruntă adolescenții în ceea ce privește accesul la serviciile de sănătate sexuală și reproductivă.

57. România înregistrează, de asemenea, una dintre cele mai ridicate rate ale mortalității materne din Europa (19 la 100 000 de născuți vii, în comparație cu media Uniunii Europene de 6 la 100 000 de născuți vii în 2017),³⁸ precum și una dintre cele mai ridicate rate ale mortalității infantile (7 la 1 000 de născuți vii în 2018, în comparație cu 11 la 1 000 de născuți vii în 2008), ca urmare a sarcinilor³⁹ nesupravegheate. Rata mortalității materne în rândul femeilor rome este de 15 ori mai mare decât cea a femeilor de altă etnie.⁴⁰

58. De asemenea, există problema unei medicalizări excesive a nașterilor, inclusiv o rată ridicată a nașterilor prin operație cezariană (aproximativ 34%).⁴¹ În plus, potrivit anumitor interlocutori, drepturile femeilor la naștere nu sunt respectate pe deplin în unitățile medicale, inclusiv în ceea ce privește posibilitatea femeii care naște de a solicita prezența la momentul nașterii a unui însoțitor ales de ea. Întrucât nașterea la domiciliu nu este reglementată, femeile care aleg să nască acasă nu pot beneficia de asistență medicală.

59. Potrivit guvernului, există programe de distribuire gratuită a contraceptivelor pentru anumite categorii de fete și femei defavorizate, precum cele fără venituri, și femeile tinere. Cu toate acestea, beneficiarele cu care s-au întâlnit experții au declarat că nu știau de aceste programe și că, în practică, nu a fost asigurat accesul liber la acestea. Acestea au vorbit, de asemenea, despre obstacolele existente, precum costurile și lipsa disponibilității unor servicii de planificare familială în țară, în special în zonele rurale.

60. În România, întreruperea de sarcină este permisă la cerere, în primele 14 săptămâni de sarcină și, după această perioadă, din motive medicale. Cu toate acestea, experții au fost informați că, în unele spitale, atât în zonele rurale, cât și în cele urbane, accesul la servicii de întrerupere a sarcinii este compromis din cauza exercitării obiecției pe motive de conștiință.

³⁷ Eurostat, „Young and older mothers in the EU” [Mame tinere (sub 20 de ani) și mame mai în vârstă (40 de ani sau mai mult) din UE], disponibil la adresa <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/DDN-20190801-1>.

³⁸ Banca Mondială, „Maternal mortality ratio” (Rata mortalității materne), disponibil la adresa <https://data.worldbank.org/indicator/SH.STA.MMRT?locations=RO-EU>.

³⁹ Fondul Națiunilor Unite pentru Copii (UNICEF), „Romania: key demographic indicators” (România: principalii indicatori demografici), disponibil la adresa <https://data.unicef.org/country/rou/>.

⁴⁰ *Roma Health Report* (Raport privind sănătatea romilor) (2014), disponibil la adresa https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/social_determinants/docs/2014_roma_health_report_en.pdf.

⁴¹ Anca Simonescu și Erika Marin, „Caesarean birth in Romania: safe motherhood between ethical, medical and statistical arguments” (Nașterea prin cezariană în România: o naștere sigură, argumente etice, medicale și statistice), *Maedica*, vol. 12, nr. 1, ianuarie 2017, articol disponibil la adresa www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5574073/.

În România încă mai au loc avorturi ilegale și nesigure, care pun în pericol sănătatea femeilor și fetelor.⁴²

61. Accesul la produse de igienă feminină și la instalații sanitare este, de asemenea, o problemă pentru anumite femei și fete, în special pentru cele care trăiesc în sărăcie, și constituie o sursă de stigmatizare și discriminare.

VI. Familia și cultura

62. Potrivit interlocutorilor noștri, femeilor din societatea românească încă le sunt atribuite roluri de gen tradiționale. Deși atitudinile s-au schimbat, în special în zonele urbane, se consideră în continuare că principala responsabilitate a femeilor este să aibă copii și să aibă grijă de gospodărie, ceea ce contribuie la nivelul scăzut al participării femeilor la sfera politică, socială și economică.

63. Stereotipurile de gen, agravate de cele bazate pe rasă și pe alte motive precum clasa, dizabilitățile și vârsta, persistă în societatea românească, inclusiv în școli și în mass-media, precum și în instituțiile de aplicare a legii și judiciare. În special femeile și fetele române se confruntă cu multiple forme de discriminare intersectorială, acestea fiind adesea prezentate în mass-media conform unor stereotipuri. În țară există sentimente negative față de romi: în cursul vizitei, experții au aflat despre cazuri de tratament rasist și sexist al femeilor și fetelor române.⁴³

64. În plus, mărturiile obținute în timpul vizitei au ridicat problema existenței unui grad ridicat de toleranță față de violența domestică, inclusiv din partea victimelor, precum și a existenței unei atitudini de învinovățire a victimelor, atât în societate, cât și în cadrul instituțiilor. Acest lucru are ca rezultat nu doar subraportarea fenomenului de violență bazată pe gen, ci și minimizarea gravității acestuia de către autoritățile relevante.

65. Potrivit discuțiilor pe care le-au avut experții cu fete și alți interlocutori, sexualitatea rămâne un subiect tabu, în special în comunitățile conservatoare. Fenomenul mondial al ostilității împotriva drepturilor femeilor, provocat de mișcările culturale, politice și religioase conservatoare din ultimii ani poate fi observat și în România, în special în ceea ce privește drepturile sexuale și reproductive.

66. De asemenea, s-a constatat existența unor reacții ostile și în legătură cu drepturile persoanelor lesbiene, homosexuale, bisexuale, transgen, intersexuale și queer. În România, parteneriatul civil între persoane de același sex nu este recunoscut de lege. Persoanele transgen se confruntă cu probleme legate de recunoașterea juridică a identității asumate de acestea, în multe cazuri fiind obligate să treacă printr-un proces de tranziție medicală completă, inclusiv prin sterilizare, o cerință care este incompatibilă cu standardele aplicabile în domeniul drepturilor omului.

67. Sunt necesare măsuri care să garanteze că toți locuitorii României sunt incluși în cultura societății românești și că aceasta prețuiește contribuția tuturor persoanelor, inclusiv a femeilor și fetelor cu origine etnică minoritară, precum și a diferitelor identități sexuale și de gen, și a femeilor și fetelor cu dizabilități.

⁴² Centrul Euroregional pentru Inițiative Publice și Centrul FILIA, „Research report: restrictive access to abortions in Romania, 2019” (Raport de cercetare: accesul îngreunat la întreruperi de sarcină în România, 2019”).

⁴³ În ceea ce privește discursul de incitare la ură împotriva romilor, a se vedea Hotărârea nr. 92 a Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării, pronunțată în dosarul *Pană v. Băsescu*, din 23 mai 2007.

VII. Violența bazată pe gen săvârșită împotriva femeilor și fetelor

68. Violența bazată pe gen, inclusiv violența domestică, violența sexuală, traficul de femei și fete, precum și căsătoria timpurie constituie probleme actuale.⁴⁴ Anumite categorii de femei și fete sunt deosebit de vulnerabile – precum fetele ai căror părinți lucrează în străinătate; fetele și femeile cu dizabilități, în special cele care trăiesc în instituții ale statului; fetele rome; și femeile și fetele care trăiesc sau muncesc pe stradă, inclusiv în sectorul prostituției/muncii sexuale. Femeile care practică prostituția pe străzi se confruntă frecvent cu abuzuri și rele tratamente din partea poliției, lucru care este facilitat de cadrul juridic existent, care definește atragerea de persoane în vederea practicării prostituției ca fiind o contravenție (încălcarea normelor de ordine publică). În plus, noile forme de violență bazată pe gen, cum ar fi pornografia vindicativă și violența cibernetică, devin o problemă tot mai mare, în special pentru fete și femeile tinere.

Violența domestică

69. Violența domestică este un fenomen răspândit, dar subraportat, deși în ultimii ani s-a constatat o tendință pozitivă de creștere a raportării.⁴⁵ România a luat diferite măsuri pentru a asigura punerea în aplicare efectivă a Convenției de la Istanbul, inclusiv în 2018, prin adoptarea Legii nr. 178/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr. 202/2002 privind egalitatea de șanse și de tratament între femei și bărbați, precum și prin adoptarea strategiei naționale relevante pentru 2018-2021. În plus, a luat măsuri pentru punerea în aplicare a Directivei 2012/29/UE a Parlamentului European și a Consiliului de stabilire a unor norme minime privind drepturile, sprijinirea și protecția victimelor criminalității. De asemenea, în 2016 a înființat Comitetul Interministerial pentru Prevenirea și Combaterea Violenței Domestice, organism însărcinat cu sprijinirea punerii în aplicare coordonate a Convenției de la Istanbul.

70. Grupul de lucru salută faptul că legea modificată – Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței domestice – conține o definiție foarte amplă a violenței și include o categorie largă de persoane protejate, în conformitate cu Convenția de la Istanbul. Aceasta reglementează serviciile sociale, locuințele protejate pentru victime, centrele de asistență destinate agresorilor și serviciile de tip linie telefonică de urgență, și introduce ordinul de protecție provizoriu, pe lângă ordinul de protecție, toate acestea fiind evoluții binevenite. Toți interlocutorii, inclusiv membrii poliției, au apreciat că ordinul de protecție provizoriu reprezintă un mecanism util, iar experții au aflat că acesta a fost utilizat pe scară largă de la introducerea sa.

71. Legea modificată prevede, de asemenea, înființarea unor echipe intersectoriale specializate pentru prevenirea și combaterea violenței împotriva copiilor și a violenței domestice. Aceste echipe sunt înființate de consiliile județene și consiliile locale ale sectoarelor municipiului București și au în componență reprezentanți ai direcției generale de asistență socială și protecția copilului, poliției, jandarmeriei, direcției de sănătate publică, sectoarelor educației și inspecției muncii, precum și ai organizațiilor neguvernamentale active în domeniu.

72. Cu toate acestea, există în continuare provocări legate de punerea în aplicare a legii, inclusiv în ceea ce privește colectarea datelor și alocarea de resurse adecvate, monitorizarea ordinelor de protecție și asigurarea disponibilității depline a serviciilor relevante pentru victime/supraviețuitoare. Grupul de lucru salută faptul că proiectul finanțat de Uniunea Europeană, menit să îmbunătățească serviciile destinate victimelor, a permis înființarea mai multor centre. La momentul vizitei, experții au fost informați că, în anumite regiuni, nu existau adăposturi publice și au observat că unele centre administrate de ONG-uri (precum cel din Sibiu - singurul operațional din oraș la momentul vizitei) se confruntau cu problema

⁴⁴ Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, *Violence against Women: An EU-wide Survey (Violența împotriva Femeilor: Un studiu realizat la nivelul UE)*, disponibil la adresa https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2014-vaw-survey-main-results-apr14_en.pdf.

⁴⁵ Potrivit datelor furnizate de Agenția Națională pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați, în 2017 s-au înregistrat 36 245 de plângeri, 38 445 în 2018, și 44 094 în 2019.

resurselor limitate. În plus, Grupul de lucru salută planurile guvernului de introducere a unui sistem de monitorizare electronică a respectării ordinelor de protecție, precum și măsuri de asigurare a prezenței unui personal calificat pe întreg teritoriul țării și a unor activități de creștere a gradului de conștientizare și de formare, organizate de autoritățile statului.

73. În plus, sunt necesare măsuri suplimentare pentru a asigura integrarea victimelor/supraviețuitoarelor în societate, cum ar fi măsurile prioritare în domeniul locuințelor și al ocupării forței de muncă. Mai mult, ar trebui să fie intensificate în permanență activitățile de prevenire organizate de diferite agenții guvernamentale (cum ar fi formarea personalului poliției, activitățile educaționale și campaniile naționale) și să se asigure luarea în considerare a perspectivei de gen în cadrul urmării penale a infracțiunilor. Violența domestică ar trebui să fie luată în considerare și în cauzele care privesc punerea în aplicare a Convenției de la Haga asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii, astfel cum a declarat Curtea Europeană a Drepturilor Omului.⁴⁶

B. Violența sexuală

74. În cursul vizitei, interlocutorii noștri au precizat că violența sexuală este o problemă îngrijorătoare, semnificativ subraportată, parțial din cauza lipsei încrederii în sistemul de justiție penală. Într-adevăr, există deficiențe ale mecanismului justiției penale pentru combaterea violenței sexuale. În Codul penal, infracțiunea de viol este definită ca un act săvârșit prin constrângere, dar nu se precizează nimic referitor la lipsa consimțământului,⁴⁷ ceea ce înseamnă că este posibil să se acorde o importanță excesivă rezistenței fizice din partea victimei, la încadrarea juridică a unei fapte ca viol. În plus, există cazuri în care s-a pus problema consimțământului în ceea ce privește raportul sexual cu un minor cu vârsta sub 14 ani, întrucât acest tip de act pare să nu fie considerat în mod automat ca fiind neconsensual și, prin urmare, viol. Un asemenea caz, care privește o fetiță de 11 ani abuzată sexual de mai mulți agresori, dintre care unii cu mult mai în vârstă (chiar de cinci ori mai vârstnici) decât ea, a făcut obiectul criticilor Curții Europene a Drepturilor Omului.⁴⁸ În plus, în unele cazuri, raportul sexual neconsensual cu fete și femei cu dizabilități este definit ca fiind consensual.⁴⁹

75. Acest lucru relevă existența unor stereotipizări de gen la încadrarea juridică a faptelor care constituie infracțiunilor sexuale. Aceste stereotipuri includ ideea potrivit căreia lipsa consimțământului trebuie exprimată prin opunerea de rezistență fizică și că femeile și fetele sunt cele care provoacă actele de violență sexuală, de exemplu prin comportamentul sau ținuta lor. Ar trebui depuse eforturi pentru a garanta că toate cazurile de acte sexuale neconsensuale sunt urmărite penal ca infracțiuni de viol și că, în practică, violul este tratat ca o infracțiune gravă – inclusiv prin formarea și responsabilizarea membrilor sistemului judiciar.

76. În plus, nu există servicii integrate pentru victime/supraviețuitoare. Centrul Pilot de Criză pentru Situațiile de Viol a fost înființat în 2018, în cadrul Spitalului Universitar de Urgență din București. Grupul de lucru salută faptul că se are în vedere înființarea mai multor centre de acest tip, care ar trebui să devină funcționale fără întârzieri nejustificate.

⁴⁶ *O.C.I. și alții împotriva României* (cererea nr. 49450/17), hotărârea din 21 mai 2019.

⁴⁷ În conformitate cu art. 218 din Codul penal: „Raportul sexual, actul sexual oral sau anal cu o persoană, săvârșit prin constrângere, punere în imposibilitate de a se apăra ori de a-și exprima voința sau profitând de această stare [...]”.

⁴⁸ *M.G.C. împotriva României* (cererea nr. 61495/11), hotărârea din 15 martie 2016.

⁴⁹ Hotărârea din 24 mai 2016 în cauza *I.C. împotriva României* (cererea nr. 36934/08) și hotărârea din 19 martie 2019 în cauza *E.B. împotriva României* (cererea nr. 49089/10), pronunțate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

C. Căsătoria timpurie

77. România înregistrează una dintre cele mai mari rate ale căsătoriilor timpurii din Europa, care au loc în principal în comunitățile rurale de romi ca uniuni neînregistrate,⁵⁰ fenomen care determină numărul mare de sarcini în rândul adolescentelor. În general, autoritățile ezită să intervină în aceste cazuri, deseori pe baza unei justificări culturale a acestei practici. Deși problema nu poate fi soluționată doar prin sancțiuni penale, este necesar să fie îmbunătățite anumite aspecte în ceea ce privește urmărirea penală a cazurilor relevante; printre acestea se numără incriminarea căsătoriei forțate și utilizarea altor dispoziții relevante, cum ar fi cele menite să combată traficul de persoane sau lipsirea de libertate în mod ilegal. De asemenea, trebuie asigurată formarea agenților responsabili cu aplicarea legii și a altor funcționari relevanți. În plus, ar trebui luate măsuri educaționale, socioeconomice și de altă natură, de care să beneficieze fetele și comunitățile în care persistă această practică, în colaborare cu liderii locali, inclusiv cu liderii religioși, și cu ONG-urile.

D. Traficul de femei și fete

78. Traficul de femei și fete, în principal în scopul exploatării sexuale și cerșitului, este o problemă majoră în România. România este o sursă principală a acestui trafic, înregistrând cel mai mare număr de victime/supraviețuitoare ale traficului și de traficanți din Uniunea Europeană.⁵¹ Fetele reprezintă 31% din victime/supraviețuitoare.⁵² Principalii factori determinanți ai traficului de persoane sunt sărăcia, lipsa educației, abuzul sexual asupra copiilor, lipsa de protecție a copiilor lăsați în urmă de părinții lor care lucrează în străinătate și corupția, alături de discriminare.

79. În 2012, România a ratificat Protocolul privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor. Aceasta a luat o serie de măsuri legislative pentru abordarea acestui fenomen, inclusiv adoptarea Legii nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, a Legii nr. 211/2004 privind unele măsuri pentru asigurarea informării, sprijinirii și protecției victimelor infracțiunilor și a Legii nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului. În 2011, a fost înființată Agenția Națională împotriva Traficului de Persoane. Aceasta coordonează, evaluează și monitorizează punerea în aplicare a politicilor de combatere a traficului, elaborează rapoarte anuale, este responsabilă pentru menținerea Sistemului integrat de monitorizare și evaluare a victimelor traficului de persoane și joacă un rol important în cadrul mecanismului național de sesizare. De asemenea, a fost înființată o structură de poliție specializată, iar în prezent Strategia națională împotriva traficului de persoane pentru perioada 2018 –2022 este în curs de implementare.

80. În ciuda acestor evoluții pozitive, există în continuare provocări semnificative în combaterea traficului, inclusiv corupția din cadrul poliției și implicarea funcționarilor publici, care afectează în special fetele care trăiesc în instituțiile de stat.⁵³ De asemenea, s-a constatat

⁵⁰ Eurostat, „Young and older mothers in the EU” [Mame tinere (sub 20 de ani) și mame mai în vârstă (40 de ani sau mai mult) din UE], disponibil la adresa <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/DDN-20190801-1>.

⁵¹ Armata Salvării și Freedom House România, „Transnational cooperation between EU and non-EU countries on combating trafficking in human beings” (Cooperarea transnațională dintre UE și țările din afara UE pentru combaterea traficului de persoane), raport de cercetare disponibil la adresa https://s3.amazonaws.com/cache.salvationarmy.org/8c7c2503-8404-44ec-829f-daf0791d4a8a_2.2a+rapport+transnational+cooperation_DEF_web.pdf; și Ambasada Statelor Unite ale Americii în România, „2020 trafficking in persons report” [Raportul privind traficul de persoane (2020)], disponibil la adresa <https://ro.usembassy.gov/2020-trafficking-in-persons-report-for-romania/>.

⁵² Parlamentul European, „Backlash in gender equality and women’s and girls’ rights” – Romania (Reacții negative în ceea ce privește egalitatea de gen și drepturile femeilor și fetelor – România), studiu disponibil la adresa [www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/604955/IPOL_STU\(2018\)604955_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/604955/IPOL_STU(2018)604955_EN.pdf).

⁵³ Ambasada Statelor Unite ale Americii în România, Raportul privind traficul de persoane (2020), disponibil la adresa <https://ro.usembassy.gov/2020-trafficking-in-persons-report-for-romania/>.

existența unor probleme legate de impunitate și de aplicarea necorespunzătoare a dreptului penal în anumite cazuri (în care faptele sunt încadrate juridic în mod eronat ca infracțiune de proxenetism, în loc de trafic de persoane), precum și insuficiența serviciilor de asistență (în special a serviciilor de asistență medicală și psihologică) și existența unui număr insuficient de centre specializate echipate corespunzător⁵⁴. Într-o asemenea situație, multe dintre servicii au fost asigurate de ONG-uri, care dispun de fonduri limitate.

81. Este necesar ca toate centrele pentru victimele/supraviețuitoarele traficului de persoane să fie funcționale și să beneficieze de resurse suficiente, și să fie puse la dispoziție servicii de înaltă calitate pentru victime/supraviețuitoare, destinate reintegrării acestora, luându-se în considerare nevoile speciale ale minorilor și ale altor victime/supraviețuitoare vulnerabile. Deși înființarea unor structuri de poliție specializate și furnizarea unei instruirii specializate personalului relevant reprezintă o măsură pozitivă, trebuie să fie depuse eforturi suplimentare pentru a se asigura urmărirea penală eficientă a infracțiunilor.

E. Accesul la justiție al victimelor/supraviețuitoarelor

82. În cursul vizitei, experții au remarcat necesitatea unei mai bune înțelegeri a obstacolelor din calea accesului la justiție, cu care se confruntă femeile. Pentru a asigura accesul efectiv al femeilor la justiție, este necesar să se abordeze problema inegalităților și prejudecăților care există la nivel juridic și socio-cultural.⁵⁵ În special, ar trebui luate măsuri pentru dezvoltarea încrederii victimelor/supraviețuitoarelor în sistem și pentru sporirea siguranței și independenței economice ale acestora, precum și pentru sensibilizarea autorităților relevante, prin intermediul unor programe de formare care includ perspectiva de gen. În plus, eforturile de investigare trebuie să se concentreze asupra tuturor probelor relevante, întrucât interlocutorii noștri au precizat că, deseori, este necesară ascultarea unor martori, în cazurile de violență domestică, și prezentarea de probe ale vătămării corporale, în cazurile de viol.

83. În plus, ar putea fi îmbunătățită coordonarea și cooperarea autorităților cu ONG-urile. Grupul de lucru a avut ocazia să constate în mod direct impactul pe care îl pot avea activitățile ONG-urilor asupra prevenirii violenței împotriva femeilor și a asistenței oferite victimelor/supraviețuitoarelor pentru a le asigura accesul la justiție și reintegrarea lor în societate, în special în comunitățile rurale închise pe care le-a vizitat. Cu toate acestea, statul este cel care are în primul rând obligația de a preveni și combate violența împotriva femeilor și de a se asigura că actele de violență bazată pe gen sunt anchetate și că agresorii sunt pedepsiți.

84. În special în comunitățile rome sunt necesare eforturi suplimentare pentru a asigura accesul la justiție, întrucât experții au fost informați în repetate rânduri cu privire la reticența autorităților de a interveni în cazurile de violență bazată pe gen împotriva femeilor și fetelor rome, considerând astfel de acte ca făcând parte din „cultura romă”, „etnicizând” astfel violența. O abordare adecvată din partea guvernului ar putea fi colaborarea cu liderii comunităților și sensibilizarea acestora și a ONG-urilor relevante, pentru a putea ajunge la grupurile sociale vulnerabile. De asemenea, ar trebui depuse eforturi suplimentare în domeniile cercetării și colectării datelor, inclusiv a celor referitoare la femeile aflate în situații deosebit de vulnerabile.

⁵⁴ Ibid.

⁵⁵ Potrivit Recomandării generale nr. 33 (2015) a Comitetului pentru eliminarea discriminării împotriva femeilor, printre acestea se numără existența unor dispoziții legale discriminatorii sau insensibile și a unor stereotipuri de gen în societate și în sistemul judiciar, dependența economică a femeilor și responsabilitatea acestora față de copii, precum și prejudecățile de gen din sistem.

VIII. Concluzii și recomandări

A. Concluzii

85. România a elaborat un cadru juridic, politic și instituțional solid privind egalitatea de gen și drepturile femeilor. De asemenea, a luat numeroase măsuri pozitive pentru a promova drepturile femeilor, prin acțiuni de creștere a gradului de conștientizare și cursuri de formare, precum și prin introducerea unor programe de îmbunătățire a accesului la educație, asistență medicală, locuri de muncă și servicii sociale, și de combatere a violenței bazate pe gen. Cu toate acestea, punerea în aplicare a acestor măsuri este împiedicată de diverși factori, de natură politică, socio-economică și culturală. La nivel politic, barierele includ schimbarea frecventă a guvernului, coordonarea insuficientă dintre diferitele autorități relevante și dintre acestea și ONG-uri, precum și resursele limitate ale autorităților care activează în domeniul egalității de gen. La nivel socio-economic, țara se confruntă cu un nivel ridicat al sărăciei și cu un decalaj semnificativ între urban și rural. La nivel cultural, încă predomină opiniile conservatoare privind femeile și stereotipurile de gen, iar noțiunea de egalitate (materială) nu este pe deplin înțeleasă. De asemenea, există o înțelegere limitată a problemelor structurale cu care se confruntă diferite grupuri de femei și fete în exercitarea drepturilor lor fundamentale. Este necesară punerea în aplicare a unei game largi de măsuri specifice, precum și a unor măsuri de abordare a obstacolelor din calea egalității.

86. Acești factori afectează participarea femeilor la viața publică, politică, socială și economică. Participarea femeilor la viața politică este scăzută și nu pare să existe o strategie clară de soluționare a acestei probleme. Pe de altă parte, femeile sunt relativ bine reprezentate în administrația publică, însă ar trebui depuse eforturi pentru abordarea problemei barierelor invizibile și ar trebui stabilite obiective pentru realizarea parității de gen.

87. Accesul la un standard de viață adecvat este o provocare în România rurală, afectată de sărăcie, întrucât serviciile sociale, locuințele și alte infrastructuri au deseori o calitate scăzută, afectând în mod disproporționat femeile și fetele române din mediul rural. Ar trebui să se acorde prioritate investițiilor adecvate în bunuri și servicii sociale, care să țină seama de perspectiva de gen. Deși există o îmbunătățire a accesului femeilor la încadrarea în muncă și disparitatea salarială între sexe este semnificativ mai scăzută decât media Uniunii Europene, inegalitatea de gen încă există pe piața muncii și accesul femeilor la locuri de muncă de calitate trebuie îmbunătățit, în special în cazul femeilor care se confruntă cu multiple forme de discriminare intersectorială. În plus, sunt necesare măsuri suplimentare pentru reducerea poverii majore pe care o reprezintă munca de îngrijire și activitățile casnice desfășurate de femei, precum și pentru protejarea femeilor care activează pe piața muncii informale.

88. Deși România oferă o acoperire universală generoasă cu servicii de sănătate, accesul la servicii medicale de calitate este o problemă în toată țara, acesta fiind împiedicat din cauza solicitărilor frecvente de „plăți informale”, care afectează semnificativ femeile care trăiesc în sărăcie. De asemenea, femeile și fetele române se confruntă adesea cu prejudecăți rasiale atunci când apelează la servicii medicale și alte servicii publice și nu există servicii destinate în mod special femeilor și fetelor cu dizabilități, precum și pentru alte grupuri de femei și fete aflate în situații vulnerabile. De asemenea, este important să se îmbunătățească accesul la serviciile de sănătate sexuală și reproductivă, inclusiv prin creșterea accesibilității serviciilor de planificare familială, a disponibilității măsurilor de contracepție și a serviciilor care asigură avorturi legale, precum și prin garantarea drepturilor femeilor la naștere.

89. În pofida ratei ridicate a căsătoriilor timpurii și a ratei ridicate a abandonului școlar în cazul fetelor, ultima fiind o consecință a celei dintâi, educația sexuală este foarte limitată și este necesar să fie introdusă de urgență. În plus, deși există ore de educație civică, sunt necesare eforturi suplimentare pentru asigurarea educației privind egalitatea de gen, eliminarea stereotipurilor de gen și crearea unor medii școlare care

să țină seama de perspectiva de gen. În plus, sunt încurajate măsuri suplimentare de combatere a abandonului școlar, de îmbunătățire a accesului fetelor din comunitățile marginalizate la educația secundară și terțiară și de asigurare a unui învățământ de calitate (în special în zonele rurale).

90. Violența bazată pe gen împotriva femeilor este de asemenea o provocare, România având o rată ridicată a traficului de persoane. Guvernul a luat măsuri pentru a combate violența împotriva femeilor și fetelor, inclusiv prin adoptarea unui cadru juridic și politic solid. Cu toate acestea, există în continuare probleme precum lipsa de resurse suficiente, persistența stereotipurilor de gen în instituțiile publice, corupția, disponibilitatea insuficientă a unor servicii cuprinzătoare pentru victimele/supraviețuitoarele violenței și disponibilitatea insuficientă a unui personal calificat, sensibil la problemele de gen.

91. Societatea civilă a intervenit pentru a soluționa multe dintre aceste probleme și a dobândit o expertiză semnificativă care ar trebui folosită, prin sporirea participării ONG-urilor la luarea deciziilor. Grupul de lucru a constatat în mod direct impactul pozitiv al activității acestora, în special în comunitățile marginalizate.

B. Recomandări

92. În ceea ce privește cadrul juridic, politic și instituțional, Grupul de lucru recomandă guvernului României:

(a) să ratifice tratatele internaționale importante privind drepturile omului, rămase neratificate, inclusiv Convenția internațională privind protecția drepturilor tuturor lucrătorilor migranți și ale membrilor familiilor acestora, Convenția internațională privind protecția tuturor persoanelor împotriva dispariției forțate și Convenția Organizației Internaționale a Muncii (OIM) privind lucrătorii casnici (nr. 189), din 2011.

(b) să asigure punerea efectivă în aplicare a legilor, politicilor și strategiilor relevante și să instituie măsuri suplimentare, axate pe obținerea egalității efective și pe abordarea nevoilor specifice ale femeilor care se confruntă cu multiple forme de discriminare intersectorială, precum femeile și fetele rome și femeile cu dizabilități;

(c) să asigure participarea femeilor la toate nivelurile, la elaborarea și punerea în aplicare a acestor legi și politici;

(d) să se asigure că toate instituțiile relevante colectează date segregate pe sexe și să asigure elaborarea bugetelor cu luarea în considerare a perspectivei de gen, la toate nivelurile;

(e) să consolideze arhitectura instituțiilor pentru promovarea egalității, în special prin:

(i) consolidarea rolului Agenției Naționale pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați în raport cu alte organisme ale statului, inclusiv prin conferirea dreptului de sancționare a instituțiilor în cazul nerespectării legilor privind egalitatea de gen; crearea unor structuri teritoriale subordonate, la nivel județean; și alocarea de fonduri specifice pentru punerea în aplicare a măsurilor stabilite în Strategia națională privind promovarea egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați și prevenirea și combaterea violenței domestice pentru perioada 2018-2021;

(ii) asigurarea faptului că mecanismele prevăzute de Legea nr. 202/2002 privind egalitatea de șanse și de tratament între femei și bărbați, astfel cum a fost modificată prin Legea nr. 178/2018, cum ar fi comisiile județene și experții în egalitatea de șanse, devin pe deplin funcționale și beneficiază de resurse suficiente și de personal competent;

(iii) consolidarea instituțiilor pentru drepturile omului – Avocatul Poporului, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării și Institutul Român pentru

Drepturile Omului – prin asigurarea independenței acestora și alocarea de resurse suficiente pentru acestea.

93. În ceea ce privește viața publică și politică, Grupul de lucru recomandă guvernului:

(a) să asigure creșterea reprezentării femeilor la toate nivelurile administrației, inclusiv la nivel municipal, județean și statal, în special în funcțiile de conducere, în vederea obținerii parității de gen;

(b) să asigure creșterea participării femeilor la funcțiile ocupate prin alegeri, prin introducerea unor măsuri speciale temporare și a unor măsuri de sprijinire a împuternicirii femeilor candidate;

(c) să încurajeze participarea femeilor și fetelor din diferite grupuri, în special a femeilor cu dizabilități, a femeilor LGBTIQ + (lesbiene, bisexuale, transgen, intersexuale, queer) și a femeilor rome, la viața societății și la viața publică și politică;

(d) să aloce fonduri publice pentru a sprijini activitatea organizațiilor pentru drepturile femeii și a rețelelor de fete și pentru a institui în toată țara mecanisme eficiente de cooperare a autorităților centrale și locale cu acestea;

(e) să consulte generațiile tinere de femei, în special elevele de liceu și studentele, pentru a asigura luarea în considerare a preocupărilor acestora la elaborarea politicilor și strategiilor care le privesc și un mediu propice pentru activismul și acțiunile colective ale fetelor.

94. În ceea ce privește viața economică și socială, Grupul de lucru recomandă guvernului:

(a) să pună în aplicare politici și programe care să faciliteze accesul femeilor din comunitățile rurale cu venituri mici și al femeilor și fetelor rome la bunurile și serviciile sociale, precum și la prestațiile sociale;

(b) să elaboreze și să pună în aplicare măsuri specifice de reducere a decalajului dintre zonele urbane și cele rurale în ceea ce privește accesul la locuințe, apă și instalații sanitare curate;

(c) să includă o perspectivă de gen și o perspectivă intersectorială în programele naționale de protecție socială și privind locuințele, pentru a răspunde nevoilor specifice ale anumitor grupuri de femei care trăiesc în condiții de vulnerabilitate ridicată;

(d) să studieze situația lucrătorilor din economia subterană (cum ar fi lucrătorii casnici și cei din sectorul îngrijirilor), să colecteze date defalcate pe sexe și să ia măsuri pentru formalizarea sectorului informal;

(e) să instituie măsuri țintite, intersectoriale și care integrează perspectiva de gen, pentru a le oferi femeilor mai multe oportunități de a avea acces la locuri de muncă formale, în special în zonele rurale, și pentru a integra pe piața muncii femeile din comunitățile marginalizate (precum femeile rome și femeile migrante și refugiate);

(f) să instituie măsuri suplimentare și specifice pentru a le asigura femeilor, în special mamelor singure care sunt principalele îngrijitoare ale copiilor, un echilibru între viața profesională și cea personală – inclusiv prin furnizarea unor condiții de lucru flexibile, prin asigurarea accesului la instituții de îngrijire a copiilor și prin desfășurarea de activități de creștere a gradului de conștientizare, menite să încurajeze tații să își exercite dreptul la concediul de creștere a copilului;

(g) să adopte și să pună în aplicare politici și strategii suplimentare, care să protejeze femeile împotriva actelor de hărțuire la locul de muncă, și să ratifice Convenția (nr. 190) a OIM privind violența și hărțuirea, din 2019;

(h) să ia măsuri pentru abordarea problemei abandonului școlar, inclusiv prin consolidarea rolului mediatorilor școlari;

(i) să pună în aplicare măsuri specifice pentru a îmbunătăți calitatea educației furnizate în școlile din zonele rurale și performanțele educaționale ale acestora, și pentru a asigura o distribuție egală a rezultatelor educaționale în toată țara, între fete (și femei) și băieți (și bărbați);

(j) să adopte și să pună în aplicare strategii de combatere a segregării școlare, precum și a decalajului în ceea ce privește nivelul de educație al copiilor romi, în special al fetelor;

(k) să promoveze și să faciliteze accesul grupurilor marginalizate de fete la învățământul secundar și terțiar;

(l) să garanteze tuturor copiilor o educație sexuală cuprinzătoare, științifică, bazată pe drepturile omului și adaptată vârstei;

(m) să integreze educația privind drepturile omului la toate nivelurile de învățământ, abordând în cadrul acesteia în special drepturile femeilor și fetelor și aspecte legate de egalitatea de gen, inclusiv violența împotriva fetelor;

(n) să se asigure că mediul școlar este sigur și țină seama de perspectiva de gen și că programele de învățământ și manualele nu conțin stereotipuri de gen;

(o) să sprijine cercetarea în domeniul egalității de gen și al violenței împotriva femeilor, precum și cursurile universitare și studiile și programele specializate în aceste domenii.

95. În ceea ce privește sănătatea, Grupul de lucru recomandă guvernului:

(a) să asigure accesul deplin al tuturor femeilor și fetelor la servicii medicale de calitate, ținând seama de nevoile femeilor și fetelor care se confruntă cu forme de discriminare intersectorială, precum femeile și fetele rome, femeile și fetele cu dizabilități, femeile și fetele migrante și refugiate, femeile și fetele care suferă de HIV/SIDA, femeile implicate în prostituție/munca sexuală și femeile LGBTIQ+;

(b) să ia toate măsurile legislative și educaționale adecvate pentru a pune capăt discriminării împotriva femeilor și fetelor rome în ceea ce privește accesul la asistență medicală/servicii medicale, cum ar fi formarea profesioniștilor din domeniul sănătății, crearea unor mecanisme accesibile de soluționare a plângerilor, sancționarea practicilor discriminatorii și creșterea numărului de mediatori sanitari (comunitari) pentru romi;

(c) să asigure respectarea drepturilor femeilor la naștere, inclusiv respectarea opțiunilor femeilor, în special în ceea ce privește prezența unui însoțitor la momentul nașterii;

(d) să ia măsuri pentru a aborda problema medicalizării excesive a nașterilor și pentru a reglementa nașterea la domiciliu;

(e) să asigure accesul deplin al tuturor femeilor și fetelor, inclusiv al adolescentelor, la servicii de sănătate reproductivă, inclusiv la informații privind contracepția și la metode contraceptive/servicii de contracepție;

(f) să se asigure că avortul legal este accesibil în practică, prin înlăturarea barierelor existente, inclusiv prin monitorizarea și reglementarea adecvată a practicii exercitării obiectivei pe motive de conștiință;

(g) să asigure accesibilitatea produselor de igienă, prin reducerea cotelor de TVA pentru astfel de produse sau prin subvenționarea acestora și oferirea lor gratuită persoanelor care au nevoie.

96. În ceea ce privește viața de familie și cea culturală, Grupul de lucru recomandă guvernului:

(a) să ia măsuri, inclusiv legislative și educaționale, pentru a asigura o cultură a societății românești incluzivă și care prețuiește contribuția tuturor locuitorilor săi, inclusiv a femeilor și fetelor cu origine etnică minoritară, precum și a diferitelor identități sexuale și de gen, și a femeilor și fetelor cu dizabilități;

(b) să desfășoare campanii educaționale și de creștere a gradului de conștientizare, menite să elimine stereotipurile de gen dăunătoare și să implice familia, mass-media și liderii comunității și religioși în crearea unei culturi a egalității de gen și a respectării drepturilor omului.

97. În ceea ce privește violența bazată pe gen, Grupul de lucru recomandă guvernului:

(a) să colecteze date suplimentare și să realizeze studii privind violența bazată pe gen;

(b) să aloce fonduri suficiente pentru a permite instituțiilor relevante să pună în aplicare măsuri de prevenire a violenței împotriva femeilor și de protecție a victimelor violenței, în special în zonele rurale. De asemenea, ar trebui alocate fonduri de la bugetele locale pentru servicii de sprijinire a victimelor/supraviețuitoarelor violenței și a comunităților acestora;

(c) să furnizeze tuturor autorităților relevante programe de formare specializată continuă în domeniul violenței bazate pe gen (inclusiv poliției, furnizorilor de servicii medicale și sociale și sistemului judiciar);

(d) să îmbunătățească serviciile destinate victimelor/supraviețuitoarelor violenței bazate pe gen – inclusiv serviciile de psihologie și psihiatrie, precum și accesul la un adăpost pentru perioada necesară, în special al femeilor aflate în situații vulnerabile, precum femeile rom, femeile în vârstă, femeile și fetele cu dizabilități și femeile migrante;

(e) să combată violența împotriva femeilor implicate în prostituție/munca sexuală, inclusiv prin eliminarea statutului de contravenție al acesteia;

(f) să elimine prejudecățile bazate pe gen din poliție și sistemul judiciar și să asigure aplicarea unei perspective de gen în cercetarea și urmărirea penală a cazurilor de violență împotriva femeilor;

(g) să asigure punerea efectivă în aplicare a legii privind prevenirea și combaterea violenței domestice, inclusiv punerea în aplicare și monitorizarea adecvată a respectării ordinilor de protecție;

(h) să instituie servicii specializate pentru victimele/supraviețuitoarelor violenței domestice, în toate județele, inclusiv echipe intersectoriale specializate de intervenție, precum și să creeze adăposturi sau centre pe deplin funcționale și accesibile pentru victime/supraviețuitoare;

(i) să le ofere agresorilor programe de educație, consiliere și terapie, în toate județele;

(j) să asigure integrarea victimelor/supraviețuitoarelor în societate, de exemplu prin asigurarea accesului preferențial la serviciile municipale de asistență pentru locuințe și la ocuparea forței de muncă;

(k) să ia în considerare violența bazată pe gen împotriva femeilor în cadrul procedurilor de încredințare a minorilor, precum și în cazurile care privesc punerea în aplicare a Convenției de la Haga asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii;

(l) să depună eforturi suplimentare pentru a aborda problema practicii căsătoriei timpurii, inclusiv prin revizuirea legislației privind căsătoria timpurie, furnizarea unor programe de formare funcționarilor relevanți și desfășurarea de activități educaționale și de altă natură, în colaborare cu liderii locali și cu ONG-urile;

(m) să revizuiască legislația privind violența sexuală, pentru a garanta că toate actele/raporturile sexuale neconsensuale sunt urmărite penal în mod corespunzător și că fetele și femeile cu dizabilități beneficiază de o protecție adecvată;

(n) să înființeze centre integrate de urgență pentru victimele/supraviețuitoarele violenței sexuale;

- (o) să depună eforturi pentru a consolida punerea în aplicare a legislației, politicilor și strategiilor pentru combaterea eficientă a traficului de femei și fete;
 - (p) să pună la dispoziția întregului personal relevant programe de formare care includ perspectiva de gen, pentru a sprijini accesul la justiție al supraviețuitoarelor traficului de persoane, precum și pentru a contesta percepțiile negative pe care le poate avea acest personal, în special asupra supraviețuitoarelor exploatării sexuale;
 - (q) să abordeze problemele impunității și corupției și să asigure aplicarea adecvată a dreptului penal în cazurile de trafic de persoane;
 - (r) să se asigure că toate centrele pentru victimele/supraviețuitoarele traficului de persoane sunt funcționale și dispun de resurse suficiente și că victimelor/supraviețuitoarelor le sunt puse la dispoziție servicii de înaltă calitate, în scopul reintegrării acestora, luându-se în considerare nevoile speciale ale minorilor și ale altor victime/supraviețuitoare vulnerabile;
 - (s) să consolideze activitățile de creștere a gradului de conștientizare cu privire la traficul de persoane, axate pe educație, în cooperare cu toți actorii relevanți, inclusiv cu ONG-urile și cu liderii comunității;
 - (t) să ia măsuri, inclusiv legislative și educaționale, pentru a preveni și a combate hărțuirea sexuală din sistemul de învățământ și instituțiile publice, pornografia vindicativă și abuzul sexual online asupra fetelor, în cooperare cu ONG-urile și rețelele de fete;
 - (u) să abordeze problema violenței împotriva femeilor implicate în munca sexuală/prostituție, inclusiv prin dezincriminarea muncii sexuale/prostituției;
 - (v) să abordeze obstacolele din calea accesului femeilor și fetelor la justiție, în special al fetelor și femeilor rom, precum și al altor femei și fete în situații de vulnerabilitate.
-